

B.TX

Soliq solish asoslari

2025 yilda imtihonga tayyorgarlik
uchun o'quv-uslubiy qo'llanma

Mundarija

I. Umumiy qoidalar.....	3
II. Dasturning maqsadi.....	7
III. Dasturning bo'limlari va mavzulari	8
IV. Imtixon formati.....	11
V. Batafsil o'quv rejasi va o'quv maqsadlari	12
VI. Baholanadigan bilim va ko'nikmalar mavzulari bo'yicha huquqiy hujjatlar.....	21

I. Umumiy qoidalar

O'zbekiston sertifikatlangan moliya mutaxassislari uyushmasi (ACFP) «Soliqlar va soliq solish» fani bo'yicha imtihonga tayyorgarlik dasturini ishlab chiqdi.

Soliqlar va soliq solish bo'yicha bilim va ko'nikmalar moliya mutaxassisiga quyidagilar uchun zarur:

- yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarga, shuningdek yakka tartibdagi tadbirkor bo'lmagan jismoniy shaxslarning daromadlariga soliq me'yorlariga muvofiq soliq solish;
- imtiyozlar va preferensiyalardan foydalangan holda soliq to'lovchilarning soliq majburiyatlarini qonuniy yo'l bilan maqbullashtirish;
- jarimalar va yuridik muammolarga olib kelishi mumkin bo'lgan xatolar va huquqbuzarliklarning oldini olish;
- ish beruvchi yoki buyurtmachiga biznes qarorlarining soliq oqibatlari bo'yicha maslahat berish;
- talab qilinadigan axborot va hujjatlarni taqdim etgan holda soliq organlari bilan samarali hamkorlik qilish;
- soliq organlari bilan nizolarda soliq to'lovchilarning qonuniy moliyaviy manfaatlarini himoya qilish.

Moliya mutaxassisi egallashi kerak bo'lgan soliq mavzulari keng va xilma-xildir. Ba'zi soliqlar murakkab bo'lib, batafsilroq o'rganishni talab qiladi. Shuning uchun «Soliqlar va soliq solish» imtihoni ikki bosqichda o'tkaziladi. Bu nomzodlarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- soliq solishning nazariy va amaliy jihatlarini o'zlashtirish uchun etarli vaqt va kuch ajratish;
- moliya mutaxassislari o'z faoliyatida duch keladigan soliqlarni chuqurroq va to'liqroq tushunish va bu bilimlarni qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish;
- yuridik va jismoniy shaxslarga soliq solishni batafsil o'rganish;
- soliq solish sohasidagi bilim va ko'nikmalarini yaxshiroq isbotlash;
- bilim va ko'nikmalarni amaliyotda ishonchliroq qo'llash.

B.TX Soliq solish asoslari imtihoni CFS – Certified Finance Specialist bazaviy malakasi va/yoki CePNUz – O'zbekiston Respublikasining soliqlar va huquq bo'yicha bazaviy diplomini olish uchun topshiriladi.

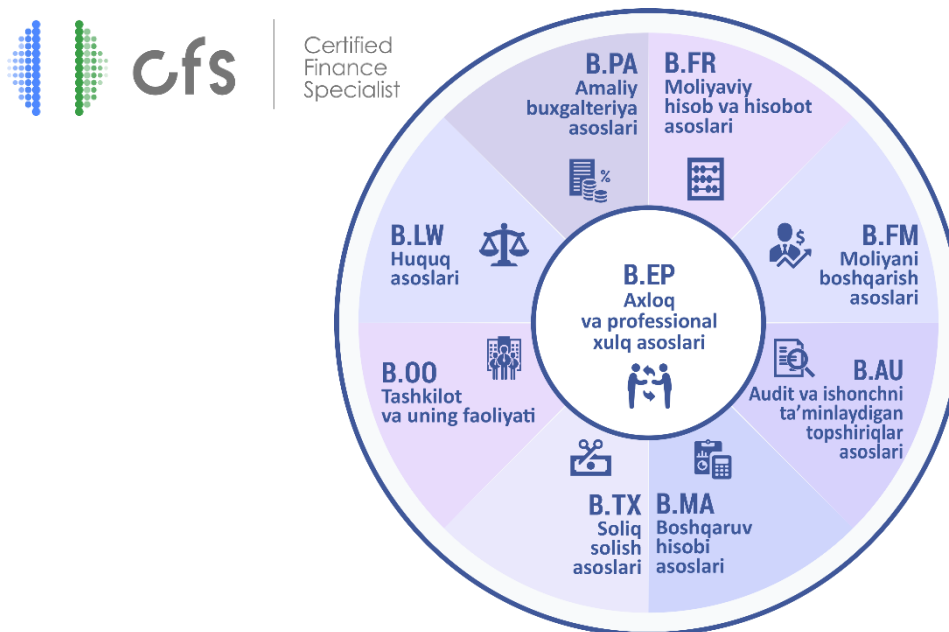
CFS malakasi va CePNUz diplomining tuzilishi

CFS bazaviy malakasini olish uchun nomzod B.TX Soliq solish asoslari imtihonidan tashqari, quyidagi imtihonlarni topshirishi kerak:

- B.FR Moliyaviy hisob va hisobot asoslari
- B.FM Moliyani boshqarish asoslari
- B.AU Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari
- B.MA Boshqaruv hisobi asoslari
- B.OO Tashkilot va uning faoliyati
- B.LW Huquq asoslari
- B.PA Amaliy buxgalteriya asoslari

Shuningdek, «Axloq va professional xulq asoslari» (B.EP) kursidan o'tish zarur.

CePNUz diplomini olish uchun nomzod B.TX Soliq solish asoslari imtihonidan tashqari, B.LW Huquq asoslari imtihonini topshirishi kerak.

ACFP malaka darajalari tizimi

ACFP malakalari to'rtta izchil daraja bo'yicha turkumlangan:

- A darajasi (boshlang'ich)
- B darajasi (bazaviy)
- C darajasi (professional)
- D darajasi (ilg'or)

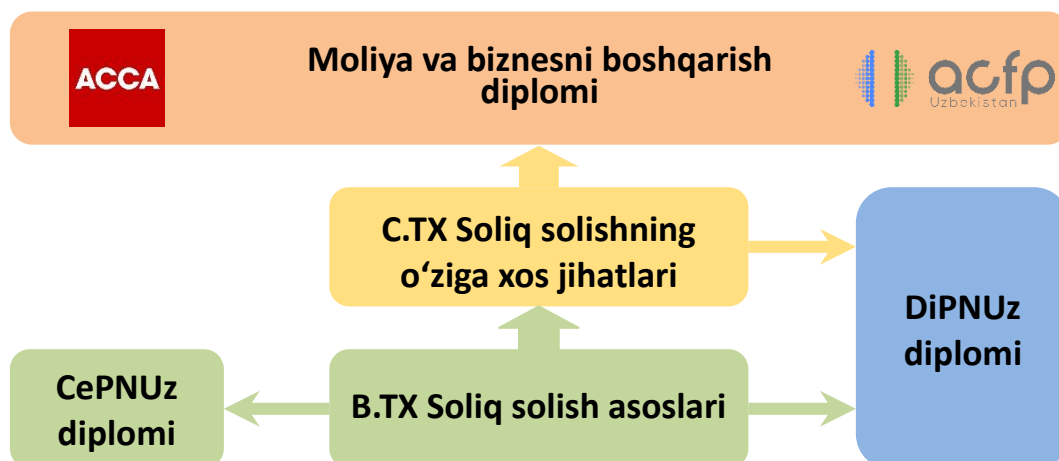

O'qishni bilim va ko'nikmalingizga eng muvofiq keladigan darajadan boshlash tavsiya etiladi. A darajasidan boshlash majburiy talab emas. Mos keladigan darajani tanlash joriy malaka va professional tajribani mustaqil baholashga asoslanishi kerak.

B.TX imtihonining ACFP tizimidagi o'rni

B.TX imtihoni moliya mutaxassislari uchun soliq solishni bosqichma-bosqich o'rganishning bazaviy pog'onasi hisoblanadi va quyidagicha topshirilishi mumkin:

- CFS malakasi (B darajasi) va/yoki CePNUz diplomi doirasida mustaqil imtihon sifatida;
- ACFP C darajasi malakasi va/yoki DiPNUz diplomining C.TX Soliq solishning o'ziga xos jihatlari imtihonini topshirishdan oldin o'tishi kerak bo'lgan «Soliqlar va soliq solish» fanining birinchi pog'onasi sifatida;
- ACCA va ACFP Moliya va biznesni boshqarish xalqaro diplomi imtihonlariga kirish huquqiga ega bo'lishni istagan shaxslar uchun majburiy imtihon sifatida.

Ta'lim natijalari

B.TX Soliq solish asoslari imtihoni dasturini o'zlashtirish natijasida nomzodlar quyidagilarga layoqatli bo'lishadi:

- soliq solishning bazaviy konsepsiyalari va tamoyillarini tushunish;
- biznes muhitida soliqlar turlari va soliq javobgarligini farqlash;
- professional faoliyatning namunaviy vaziyatlarida qo'llaniladigan soliq me'yorlarini aniqlash;
- asosiy soliq hujjatlarini tahlil qilish;
- asosiy soliq operatsiyalariga qonunchilik talablarini qo'llash.

O'quv yuklamasi

Umuman olganda, «Soliqlar va soliq solish» fani bo'yicha ikkita imtihonga tayyorgarlik ko'rish uchun kamida 480 soat kerak bo'ladi:

	O'quv faoliyati turi	«Soliqlar va soliq solish» fani bo'yicha akademik soatlar soni		
		tayyorgarlikning 1-bosqichi B.TX Soliq solish asoslari	tayyorgarlikning 2-bosqichi C.TX Soliq solishning o'ziga xos jihatlari	Jami
1	Ma'ruzalar	60	60	120
2	Amaliy mashg'ulotlar	40	40	80
3	Mustaqil ish	140	140	280
	Jami	240	240	480

ASSA akkreditatsiyasi

B.TX Soliq solish asoslari va C.TX Soliq solishning o'ziga xos jihatlari imtihonlari dasturi ASSA (Association of Chartered Certified Accountants) tomonidan akkreditatsiya qilingan. Bu quyidagilarni anglatadi:

- u Moliya va biznesni boshqarish xalqaro diplomining Soliqlar imtihoni dasturiga kamida 80% muvofiq keladi;
- bu imtihon ACFPning ikkita imtihonini (B.TX va C.TX) muvaffaqiyatli topshirganda ASSA tomonidan hisobga olinadi.

II. Dasturning maqsadi

B.TX Soliq solish asoslari («Soliqlar va soliq solish» fanining 1-darajasi) imtihoniga tayyorgarlik dasturining maqsadi nomzodlarda O'zbekistonda soliq solish va soliq ma'muriyatchiligining umumiy qoidalarini tushunish, jismoniy shaxslar daromadlari, qo'shilgan qiymat, jami daromad va foyda, shuningdek mol-mulk, yer va suvga soliq solish ko'nikmalarini shakllantirishdir.

Dasturni o'zlashtirish nomzodlarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- soliq tizimining asosiy elementlarini, shu jumladan soliqlar, soliq to'lovchilar va soliq agentlarini ta'riflash;
- soliq ma'muriyatchiligi institutlari va vositalarini tushuntirish;
- mehnat, mulk va tadbirkorlikdan olinadigan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini tartibga soluvchi me'yorlarni tushuntirish va qo'llash;
- aylanmadan olinadigan soliqni tartibga soluvchi me'yorlarni tushuntirish va qo'llash;
- qo'shilgan qiymat solig'ini tartibga soluvchi me'yorlarni tushuntirish va qo'llash;
- foyda solig'ini tartibga soluvchi me'yorlarni tushuntirish va qo'llash;
- yuridik shaxslardan olinadigan mol-mulk, yer va suv soliqlarini tartibga soluvchi me'yorlarni tushuntirish va qo'llash.

III. Dasturning bo'limlari va mavzulari

B.TX Soliq solish asoslari imtihoni dasturi quyidagi bo'limlar va mavzularni o'z ichiga oladi:

1-bo'lim. O'zbekistonning soliq tizimi

- 1.1. Soliqlar to'g'risida umumiy qoidalar
- 1.2. Soliq to'g'risidagi qonunchilik
- 1.3. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari

2-bo'lim. O'zbekistonning soliq ma'muriyatchiligi tizimi

- 2.1. Soliq ma'muriyatchiligi bo'yicha umumiy qoidalar
- 2.2. Soliq hisobi va soliq solish maqsadidagi hisob siyosati. Soliq hisoboti
- 2.3. Soliq majburiyatini bajarish
- 2.4. Soliq nazorati
- 2.5. Soliqqa oid huquqbuzarliklar, ularni sodir etganlik uchun javobgarlik

3-bo'lim. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i (JShDS)

- 3.1. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari
- 3.2. Soliq obyekti va soliq bazasi
- 3.3. Soliq agentlarining soliq to'lovchining daromadi hisoblanmaydigan xarajatlari. Soliq imtiyozlari
- 3.4. Jismoniy shaxslarga to'lanadigan barcha turdagi daromadlar bo'yicha soliq agenti tomonidan soliqning hisob-kitob qilinishi
- 3.5. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi
- 3.6. Shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisobvarag'iga badallar
- 3.7. Yakka tartibdagi tadbirkorlar daromadlaridan soliq undirishning o'ziga xos xususiyatlari

4-bo'lim. Ijtimoiy soliq

- 4.1. Soliq to'lovchilar
- 4.2. Umumiy tartibda soliqni hisob-kitob qilish
- 4.3. Hisobot taqdim etish va soliq to'lashning umumiy tartibi

5-bo'lim. Aylanmadan olinadigan soliq

- 5.1. Soliq to'lovchilar
- 5.2. Soliqni hisob-kitob qilish
- 5.3. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

6-bo'lim. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)

- 6.1. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari
- 6.2. Soliq obyeksi va tovarlarni (xizmatlarni) realizasiya qilish joyini aniqlash
- 6.3. Imtiyozlar
- 6.4. Soliq bazasi va unga tuzatish kiritish holatlari
- 6.5. Soliqni hisobga olish va uning o'rnini qoplashning umumiy tartibi
- 6.6. Soliqni hisob-kitob qilish, hisobot taqdim etish va uni to'lash

7-bo'lim. Foyda solig'i

- 7.1. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari
- 7.2. Soliq obyeksi va soliq bazasi
- 7.3. Jami daromad
- 7.4. Xarajatlar
- 7.5. Soliq bazasiga tuzatish kiritish. Zararlarni kelgusi davrlarga o'tkazish
- 7.6. Soliqni hisob-kitob qilish, hisobot taqdim etish va to'lash
- 7.7. Yakka tartibdagi tadbirkorlar daromadlariga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

8-bo'lim. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq

- 8.1. Soliq to'lovchilar
- 8.2. Soliqni hisob-kitob qilish
- 8.3. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

9-bo'lim. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i

9.1. Soliq to'lovchilar

9.2. Soliqni hisob-kitob qilish

9.3. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

10-bo'lim. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq

10.1. Soliq to'lovchilar

10.2. Soliqni hisob-kitob qilish

10.3. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

IV. Imtihon formati

B. TX Soliq solish asoslari («Soliqlar va soliq solish» fanining 1-darajasi) fani bo'yicha imtihon kompyuterda test formatida o'tkaziladi. Imtihon davomiyligi – 3 soat. Imtihonda O'zbekiston qonunchiligi ma'lumotlar bazasidan foydalanishga ruxsat beriladi.

Imtihon ikki bo'limdan iborat. A bo'limi test formatidagi 35 ta savoldan iborat bo'lib, ularning har biri bir xil vaznga ega (2 ball). A bo'limining umumiy vazni 70 ballni tashkil etadi. A bo'limi savollari imtihon dasturining istalgan bo'limiga taalluqli bo'lishi mumkin.

Imtihonning B bo'limi har biri 15 balldan 2 ta ssenariydan iborat. Har bir ssenariy test formatidagi savollar guruhi bilan birga beriladi. B bo'limining umumiy vazni 30 ballni tashkil etadi.

Nomzod olishi mumkin bo'lgan eng yuqori ball – 100 ball. O'tish balli - 100 balldan 60 ball.

E'tibor bering!

2025 yil imtihonlarining test va topshiriqlari 2024 yil 1 dekabrgacha rasman kuchga kirgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarga asoslangan.

V. Batafsil o'quv rejasi va o'quv maqsadlari

1-bo'lim. O'zbekistonning soliq solish tizimi

1.1-mavzu. Soliqlar to'g'risida umumiy qoidalar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliqlarning mohiyati va funksiyalarini, soliqlarning iqtisodiyot, mehnat, biznes, iste'molchilarga ta'sirini tushuntirish;
- B. soliqlar va yig'imlarni farqlash, soliqlarni tasniflash;
- C. O'zbekistondagi soliq va bojxona to'lovlarini sanab o'tish;
- D. soliq solish tamoyillarini ta'riflash;
- E. turli soliq rejimlarini taqqoslash;
- F. soliq elementlarini ta'riflash.

1.2-mavzu. Soliq to'g'risidagi qonunchilik

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'g'risidagi qonunchilikni tashkil etuvchi huquqiy hujjatlar turlarini sanab o'tish va ularning ierarxiyasini bilish;
- B. Soliq kodeksining tuzilishini yaxshi bilish (bo'lim, bob, modda, qism, xatboshi);
- C. soliqlar bo'yicha huquqiy, rasmiy va norasmiy axborotni farqlash va qo'llash;
- D. soliq to'g'risidagi qonunchilikning vaqt bo'yicha amal qilishini tushuntirish;
- E. soliq to'g'risidagi qonunchilik bilan belgilangan hisoblash muddatning boshlanishi va tugashini aniqlash.

1.3-mavzu. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'lovchilarni tasniflash va ta'riflash, yuridik va jismoniy shaxslarni ularning soliq maqomi bo'yicha farqlash;
- B. soliq to'lovchilarning huquq va majburiyatlarini ta'riflash;
- C. soliq munosabatlarida vakillik institutini tushuntirish;
- D. soliq agentlarining huquq va majburiyatlarini tushuntirish.

2-bo'lim. O'zbekistonning soliq ma'muriyatchiligi tizimi

2.1-mavzu. Soliq ma'muriyatchiligi bo'yicha umumiy qoidalar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq ma'muriyatchiligi tushunchasi va uning funksiyalarini tushuntirish;
- B. soliq to'lovchilar va soliq obyektlarini ro'yxatga olishning umumiy qoidalarini ta'riflash;
- C. soliq ma'muriyatchiligi sub'ekti sifatida soliq organlarining tuzilmasi va vakolatlarini ta'riflash;
- D. soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida axborot almashish tartibi va shakllarini, xabarlariga javob berish muddatlarini tushuntirish;
- E. soliq to'lovchining shaxsiy kabineti vositalarini ta'riflash va undan foydalanish;
- F. soliq siri hisoblanmaydigan soliq to'lovchi haqidagi axborotlarni farqlash, soliq sirini oshkor qilishga nima kirishini tushunish;
- G. soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish maqsadlarini tushuntirish;
- H. soliq ma'muriyatchiligining elektron xizmatlari, axborot tizimlari va vositalarini tushuntirish va ulardan foydalanish – onlayn-KKT, elektron hisobvara-q-fakturalar, mahsulot va xizmatlarning identifikatsiya kodlari, ijara shartnomalarini ro'yxatga olish, tahlila-tahlil tizimi.

2.2-mavzu. Soliq hisobi va soliq solish maqsadidagi hisob siyosati. Soliq hisoboti

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq solish maqsadida hisobni tushuntirish va yuritish, moliyaviy va soliq hisobi o'rtasidagi farqni ko'rsatish;
- B. soliq solish maqsadidagi hisob hujjatlari tarkibini, ularni tuzish va saqlash qoidalarini ta'riflash;
- C. soliq hisobi siyosatining ahamiyatini tushuntirish; uni ishlab chiqish, tasdiqlash va unga o'zgartirishlar kiritish tartib-taomillarini ta'riflash; soliq hisobi siyosatida nima aks ettirilishi kerakligini aniqlash;
- D. alohida-alohida hisobni tushuntirish va yuritish;
- E. soliq hisobotini, shu jumladan aniqlashtirilgan soliq hisobotini tuzish va uni soliq organlariga taqdim etish.

2.3-mavzu. Soliq majburiyatini bajarish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq majburiyatini bajarish tartibi va muddatlarini, shu jumladan da'vo qilish muddatlarini, soliq majburiyatining tugash shartlarini tushuntirish;

- B. soliqlarni to'lash muddatlarini o'zgartirishning umumiy shartlarini tushuntirish;
- C. soliqlarni to'lash bo'yicha kechiktirish va bo'lib-bo'lib to'lash shartlari, taqdim etish va tugatish tartibini ta'riflash;
- D. soliq majburiyatining bajarilishi qanday usullar bilan ta'minlanishini tushuntirish.

2.4-mavzu. Soliq nazorati

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq nazoratining mohiyatini tushuntirish, uning sub'ektlarini sanab o'tish;
- B. soliq nazorati shakllarini tasniflash va farqlash;
- C. kameral va sayyor tekshiruvlarda, soliq auditida soliq to'lovchining ishtirok etish qoidalarini tushuntirish;
- D. soliq tekshiruvi materiallarini ko'rib chiqish tartibini ta'riflash;
- E. soliq tekshiruvlari va boshqa soliq nazorati choralarining huquqiy oqibatlarini tushuntirish;
- F. soliq tekshiruvlari natijalari bo'yicha soliq organlari qarorlari ustidan shikoyat qilish qoidalarini va ularni bajarish tartibini tushuntirish.

2.5-mavzu. Soliqqa oid huquqbuzarliklar, ularni sodir etganlik uchun javobgarlik

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliqqa oid huquqbuzarliklar uchun javobgarlikka tortish shartlarini, shu jumladan da'vo qilish muddatlarini ta'riflash;
- B. moliyaviy sanksiyalar va ma'muriy jazolarni farqlash va tushuntirish;
- C. soliqqa oid huquqbuzarliklar turlarini va ularni sodir etganlik uchun javobgarlikni tasniflash va ta'riflash;
- D. soliqqa oid huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni engillashtiruvchi va og'irlashtiruvchi omillarni ta'riflash.

3-bo'lim. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i (JShDS)

3.1-mavzu. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. kim soliq to'lovchi ekanligini aniqlash;

- B. rezident va nerezident tushunchalarini farqlash;
- C. soliq agenti majburiyatlari kimga yuklanishini tushuntirish va uning funksiyalarini ta'riflash.

3.2-mavzu. Soliq obyekti va soliq bazasi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq obyektini aniqlash;
- B. jismoniy shaxslar – rezidentlar va jismoniy shaxslar – nerezidentlar uchun soliq bazasini hisoblab chiqarish;
- C. soliq solish maqsadida daromad olish sanasini identifikatsiya qilish;
- D. jami daromad tarkibiga kiritiladigan daromad turlarini farqlash, ularni jami daromadga kiritilmaydigan daromadlardan ajratish.

3.3-mavzu. Soliq agentlarining soliq to'lovchining daromadi hisoblanmaydigan xarajatlari. Soliq imtiyozlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'lovchining daromadi sifatida qaralmaydigan soliq agentlarining xarajatlarini aniqlash;
- B. soliq solinmaydigan daromadlarni farqlash va aniqlash;
- C. soliq to'lashdan to'liq yoki qisman ozod qilingan jismoniy shaxslar toifalarini farqlash;
- D. soliq chegirmalarini qo'llash.

3.4-mavzu. Jismoniy shaxslarga to'lanadigan barcha turdagi daromadlar bo'yicha soliq agenti tomonidan soliqning hisob-kitob qilinishi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. mehnat shartnomalari bo'yicha ishlayotgan shaxslarning barcha turdagi daromadlaridan soliqni hisoblab chiqarish;
- B. fuqarolik-huquqiy xususiyatdagi shartnomalar tuzilgan shaxslarga to'lovlardan soliqni hisoblab chiqarish;
- C. jismoniy shaxslarning mulkiy daromadlaridan, shu jumladan dividendlardan soliqni hisoblab chiqarish;
- D. rezidentlar va nerezidentlar solig'ini hisob-kitob qilishdagi farqlarni bilishini namoyish etish.

3.5-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'lash qoidalarini tushuntirish;
- B. ortiqcha ushlab qolingani soliq summasini qaytarish qoidalarini tushunish;
- C. soliq hisobotini tuzish va topshirish.

3.6-mavzu. Shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisobvarag'iga badallar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. jamg'arib boriladigan pensiya tizimi va shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisobvarag'i nima ekanligini, kim jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti huquqiga ega ekanligini tushuntirish;
- B. jamg'arib boriladigan pensiya badallari turlarini farqlash, majburiy va ixtiyoriy badallar o'rtasidagi farqni tushunish;
- C. jismoniy shaxsni jamg'arib boriladigan pensiya tizimida ro'yxatga olish;
- D. badallarni hisoblash va to'lash, ular bo'yicha hisobot taqdim etish.

3.7-mavzu. Yakka tartibdagi tadbirkorlar daromadlaridan soliq undirishning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. qat'iy belgilangan miqdorda soliq to'lashga kim haqli ekanligini aniqlash;
- B. qat'iy belgilangan miqdorda soliq to'lashda soliq obyekti aniqlash;
- C. soliqni hisoblab chiqarish;
- D. daromadlar va xarajatlar hisobi registrlarini yuritish tartibini tushuntirish;
- E. soliq hisobotini tuzish va taqdim etish;
- F. soliqni to'lash.

4-bo'lim. Ijtimoiy soliq

4.1-mavzu. Soliq to'lovchilar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'lovchilarni - yuridik shaxslarni aniqlash;
- B. soliq to'lovchilarni - jismoniy shaxslarni aniqlash.

4.2-mavzu. Umumiy tartibda soliqni hisob-kitob qilish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq obyektini va soliq objekti hisoblanmaydigan mehnatga haq to'lash xarajatlarini identifikatsiya qilish;
- B. soliq bazasini aniqlash;
- C. umumiy tartibda soliqni hisoblab chiqarish.

4.3-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lashning umumiy tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. umumiy tartibda soliq bo'yicha hisobot tuzish va taqdim etish;
- B. umumiy tartibda soliqni to'lash.

5-bo'lim. Aylanmadan olinadigan soliq**5.1-mavzu. Soliq to'lovchilar**

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq to'lovchilarni aniqlash, soliq to'lash huquqiga ega bo'lmagan tadbirkorlik sub'ektlarini farqlash;
- B. soliq to'lashga o'tish tartibini ta'riflash;
- C. QQS va foyda solig'ini to'lashga majburiy va ixtiyoriy o'tish shartlari va tartibini aniqlash.

5.2-mavzu. Soliqni hisob-kitob qilish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq obyektini identifikatsiya qilish va soliq bazasini aniqlash;
- B. soliq bazasini kamaytiradigan chegirmalar va xarajatlarni aniqlash;
- C. daromadlarga tuzatish kiritish holatlarini farqlash;
- D. soliqni hisoblab chiqarish.

5.3-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. soliq bo'yicha hisobot tuzish va topshirish;

B. soliqni to'lash.

6-bo'lim. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)

6.1-mavzu. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. boshqa soliq solish tizimini tanlash huquqisiz soliq to'lashga majbur bo'lgan tadbirkorlik sub'ektlarini farqlagan holda soliq to'lovchilarni aniqlash;

B. soliq to'lovchi sifatida hisobga qo'yish tartibini tushuntirish;

C. soliq agenti majburiyatlari kimga yuklanishini tushuntirish.

6.2-mavzu. Soliq obykti va tovarlarni (xizmatlarni) realizasiya qilish joyini aniqlash

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. soliq solish obyktini identifikatsiya qilish, «realizatsiya qilish» va «realizatsiya qilish bo'yicha aylanma» tushunchalarini farqlash, O'zbekistonga tovarlar olib kirishda soliq solish obyktini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlarini tushuntirish;

B. realizasiya qilish bo'yicha aylanma hisoblanadigan operatsiyalarni, shu jumladan mulk huquqining o'tishi bilan bog'liq bo'lmagan operatsiyalarni aniqlash;

C. tovarlarni (xizmatlarni) tekin berish bo'yicha qaysi operatsiyalar realizatsiya qilish bo'yicha aylanma hisoblanishini farqlash, belgilangan shart bajarilganda realizatsiya qilish bo'yicha aylanma deb tan olinadigan operatsiyalarni sanab o'tish;

D. turli operatsiyalarda realizasiya qilish bo'yicha aylanma amalga oshirilgan sanani identifikatsiya qilish;

E. tovarlar va xizmatlarni realizatsiya qilish joyini aniqlash.

6.3-mavzu. Imtiyozlar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. realizasiya qilishda soliq solishdan ozod qilingan tovarlar va xizmatlarni farqlash;

B. olib kirishda soliq solishdan ozod qilingan tovarlarni farqlash.

6.4-mavzu. Soliq bazasi va unga tuzatish kiritish holatlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq bazasini aniqlashning umumiy qoidalarini tushuntirish;
- B. uzoq muddatli shartnomalar, moliyaviy ijara (lizing) shartnomalari, vositachilik, transport ekspeditsiyasi, transportda tashish, qaytarish sharti bilan qayta ishlashga berilgan xom ashyodan mahsulot tayyorlash bo'yicha o'ziga xos xususiyatlarni hisobga olgan holda soliq bazasini hisoblab chiqarish;
- C. import qilingan tovarlarni realizasiya qilishda; tovarlarni berishni (xizmatlar ko'rsatishni) mehnatga haq to'lash va dividendlar to'lash hisobiga amalga oshirishda; o'z mahsulotidan (xizmatlaridan) o'z ehtiyojlari uchun foydalanishda, ularga qilingan xarajatlar foyda solig'ini hisoblashda chegirib tashlanmaydigan bo'lsa; aholidan sotib olingan avtomobillar va turar joy ko'chmas mulk obyektlarini qayta sotishda; realizasiya qilish bo'yicha aylanmalari soliq solishdan ozod qilingan xizmatlarni olish huquqini beruvchi abonementlar, yo'llanmalar va boshqa hujjatlarni realizasiya qilishda; vaucherlarni realizasiya qilishda soliq bazasini aniqlash;
- D. realizasiya qilish joyi O'zbekiston bo'lgan tovarlarni (xizmatlarni) respublika soliq organlarida soliq to'lovchi sifatida ro'yxatga olinmagan chet el shaxslaridan sotib olishda, shuningdek davlat mulki bilan operatsiyalar bo'yicha soliq bazasini aniqlash;
- E. tovarlarni to'liq yoki qisman qaytarish, buyurtmachining ko'rsatilgan xizmatlardan voz kechishi, bitim shartlarining o'zgarishi, chegirma taqdim etilishi holatlarida soliq bazasiga tuzatish kiritish.

6.5-mavzu. Soliqni hisobga olish va uning o'rnini qoplashning umumiy tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. hisobga olish qoidalarini tushuntirish;
- B. realizasiya qilish joyi O'zbekiston deb e'tirof etilmaydigan xizmatlar ko'rsatishda, soliq to'lovchi sifatida hisobga qo'yishda yoki imtiyozni bekor qilishda, komitent (ishonch bildiruvchi) – chet el shaxsi bilan komissiya (topshiriq) shartnomasi bo'yicha hisobga olish tartibini tushuntirish;
- C. hisobga olinmaydigan soliq summasini aniqlash, tovarlarni (xizmatlarni) realizasiya qilish bo'yicha soliq solinadigan va soliqdan ozod qilingan aylanmalar mavjud bo'lganda hisobga olish summasini hisoblab chiqarish;
- D. soliq to'lovchi tomonidan hisobga olishga tuzatish kiritish, shuningdek soliq organlari tomonidan hisobga olishga tuzatish kiritish yoki bekor qilish holatlarini farqlash;
- E. soliqning o'rnini qoplashning umumiy qoidalarini tushunish, qoplash uchun asos bo'ladigan hujjatlarni sanab o'tish.

6.6-mavzu. Soliqni hisob-kitob qilish, hisobot taqdim etish va uni to'lash

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. byudjetga to'lanishi lozim bo'lgan soliqni hisoblab chiqarish;
- B. soliq hisobotini tuzish va topshirish;
- C. soliqni to'lash qoidalarini tushuntirish.

7-bo'lim. Foyda solig'i

7.1-mavzu. Soliq to'lovchilar va soliq agentlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. kim soliq to'lovchi ekanligini aniqlash;
- B. qaysi hollarda soliq agenti soliqni to'lashini tushuntirish.

7.2-mavzu. Soliq obyekti va soliq bazasi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq solish obyektini identifikatsiya qilish, yakka tartibdagi tadbirkor uchun o'ziga xos xususiyatlarni hisobga olgan holda soliq solish maqsadida foydani aniqlash;
- B. soliq bazasini aniqlash.

7.3-mavzu. Jami daromad

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. jami daromadga kiritiladigan daromadlarni farqlash, soliq solish maqsadida va buxgalteriya hisobi maqsadida daromadni tan olishdagi farqlarni tushuntirish;
- B. amortizasiyalanadigan aktivlar va boshqa mol-mulkning chiqib ketishidan, mol-mulkni (xizmatlarni) tekin olishdan, uzoq muddatli shartnomalar bo'yicha, ilgari chegirib tashlangan xarajatlar yoki zararlarni qoplash tarzida olingan daromadni tan olish xususiyatlarini tushuntirish;
- C. dividendlar, foizlar va kursdagi farq tarzidagi daromadlarga soliq solish xususiyatlarini tushunish;
- D. soliq solishda hisobga olinmaydigan daromadlarni identifikatsiya qilish.

7.4-mavzu. Xarajatlar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. qaysi xarajatlar iqtisodiy jihatdan asoslangan deb tan olinishini tushuntirish, soliq solish maqsadidagi va buxgalteriya hisobi maqsadidagi xarajatlarni farqlash;

B. amortizasiya xarajatlari, shu jumladan investisiyaviy chegirmani qo'llashda, amortizasiyalanadigan aktivlarni ta'mirlash bo'yicha, QQS bo'yicha xarajatlar soliq hisobining o'ziga xos xususiyatlarini tushunish;

C. chegirib tashlanmaydigan xarajatlarni aniqlash.

7.5-mavzu. Soliq bazasiga tuzatish kiritish. Zararlarni kelgusi davrlarga o'tkazish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. tovarlarni to'liq yoki qisman qaytarish yoki buyurtmachining unga ko'rsatilgan xizmatlardan voz kechishi, bitim shartlarining o'zgarishi, narxning o'zgarishi, xaridor tomonidan chegirmaning qo'llanilishi holatlarida daromadlar va xarajatlarga tuzatish kiritish tartibini tushuntirish;

B. zararlarni kelgusi davrlarga o'tkazish qoidalarini tushunish.

7.6-mavzu. Soliqni hisoblash, hisobot taqdim etish va uni to'lash

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. soliqni hisoblab chiqarish;

B. soliq hisobotini tuzish va topshirish;

C. soliqni to'lash qoidalarini tushuntirish.

7.7-mavzu. Yakka tartibdagi tadbirkorlar daromadlariga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. soliq solinadigan daromadlar va chegirib tashlanadigan xarajatlar hisobini yuritish;

B. soliq solishda hisobga olinmaydigan daromatlarni farqlash;

C. soliqni hisoblab chiqarish, hisobot tuzish va topshirish, soliqni to'lash.

8-bo'lim. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq

8.1-mavzu. Soliq to'lovchilar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

A. O'zbekistonning rezidenti va norezidenti bo'lgan yuridik shaxslar – soliq to'lovchilarni aniqlash;

B. ko'chmas mulk egasining joylashgan joyini aniqlashning imkoni bo'lmasa, moliyaviy ijarada (lizingda) soliqni to'lovchilarni aniqlash.

8.2-mavzu. Soliqni hisob-kitob qilish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq solish obyektlarini identifikatsiya qilish va soliq bazasini aniqlash;
- B. soliq imtiyozlaridan foydalanish;
- C. soliqni hisoblab chiqarish.

8.3-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq bo'yicha ma'lumotnoma va hisobot tuzish hamda topshirish;
- B. soliqni to'lash.

9-bo'lim. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i**9.1-mavzu. Soliq to'lovchilar**

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. O'zbekistonning rezidenti va norezidenti bo'lgan yuridik shaxslar – soliq to'lovchilarni aniqlash;
- B. ko'chmas mulkni ijaraga, shu jumladan moliyaviy ijaraga (lizingga) berishda, yer uchastkasidan birgalikda foydalanishda soliqni to'lovchilarni aniqlash.

9.2-mavzu. Soliqni hisob-kitob qilish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq solish obyektni aniqlash va soliq bazasini aniqlash;
- B. soliq imtiyozlaridan foydalanish;
- C. soliqni hisoblab chiqarish.

9.3-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq bo'yicha ma'lumotnoma va hisobot tuzish hamda topshirish;
- B. soliqni to'lash.

10-bo'lim. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq

10.1-mavzu. Soliq to'lovchilar

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. O'zbekistonning rezidenti va norezidenti bo'lgan yuridik shaxslar – soliq to'lovchilarni aniqlash;
- B. yakka tartibdagi tadbirkorlar bo'lgan soliq to'lovchilarni aniqlash.

10.2-mavzu. Soliqni hisob-kitob qilish

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq solish obyektini identifikatsiya qilish va soliq bazasini aniqlash;
- B. soliqni hisoblab chiqarish.

10.3-mavzu. Hisobot taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Ushbu mavzuni o'zlashtirgandan so'ng nomzodlar quyidagilarni bajara olishi kerak:

- A. soliq bo'yicha ma'lumotnoma va hisobot tuzish hamda topshirish;
- B. soliqni to'lash.

VI. Baholanadigan bilim va ko'nikmalar mavzulari bo'yicha huquqiy hujjatlar

«Soliq solish asoslari» («Soliqlar va soliq solish» fanining 1-darajasi) imtihoniga tayyorgarlik ko'rishda quyidagi huquqiy hujjatlardan foydalanish tavsiya etiladi:

- O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi (1-3, 4 (35, 37, 39, 40, 50-53-m.dan tashqari), 6, 7, 9, 10 (91-95-m.dan tashqari), 11, 13, 17-19, 27, 28, 31, 32, 33 (245-m.dan tashqari), 34 (251, 253-m.dan tashqari), 35, 37, 39, 42, 43 (302-m.dan tashqari), 44 (311, 312, 315, 316-m.dan tashqari), 45 (318, 319, 321-331-m.dan tashqari), 46 (334-336-m. dan tashqari), 47 (341-m. dan tashqari), 48, 50-59, 61, 63, 66-boblar)
- O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi (289, 290, 295-m.)
- O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi (164, 174, 175, 175³, 179²-m.)
- «Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida»gi Qonun
- «Fuqarolarning jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti to'g'risida»gi Qonun
- Vazirlar Mahkamasining «Fuqarolarning jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini amalga oshirish chora-tadbirlari haqida»gi Qarori
- Ish beruvchilar tomonidan fuqarolarning shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisobvaraqlariga majburiy badallarni qo'shish va to'lash tartibi to'g'risidagi Nizom
- Xalq banki tomonidan fuqarolarni jamg'arib boriladigan pensiya tizimida shaxsan hisobga olishni yuritish tartibi to'g'risidagi Nizom
- Qo'shilgan qiymat solig'i summasi o'rnini qoplash tartibi to'g'risidagi Nizom
- Soliq to'lovchilarni qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchilari sifatida maxsus ro'yxatdan o'tkazish tartibi to'g'risidagi Nizom
- Qo'shilgan qiymat solig'i bazasini tovarlarning (xizmatlarning) bozor qiymatidan kelib chiqib aniqlash tartibi to'g'risidagi Nizom.